

Evaluacija baze Kosovske knjige pamćenja

U martu 2012. godine, Fond za humanitarno pravo obratio se dr. Patricku Ballu¹, izvršnom direktoru The Human Rights Data Analysis Group (HRDAG), molbom da oceni kvalitet i kompletnost baze podataka Kosovske knjige pamćenja. Dr. Ball je formirao tim, koji su osim njega, činili dr. Jule Krüger, konsultantkinja HRDAG i profesor Michael Spagat, Royal Holloway, University of London. Tim je 10. decembra 2014. godine predao FHP-u dva izveštaja, jedan koji su sačinili dr. Jule Krüger i dr. Patrick Ball, i drugi, čiji je autor prof. Michael Spagat. U prilogu su njihovi nalazi i preporuke:

Zaključak - Ball i Krüger²

„Najvažniji zaključak naše analize jeste da baza podataka Kosovske knjige pamćenja dokumentuje sve ili gotovo sve ljudske gubitke u vezi sa ratom na Kosovu u periodu od 1998. do 2000. godine. Prema našem mišljenju, 'gotovo sve' znači da vrlo verovatno ne postoji više od nekoliko desetina nedokumentovanih smrti. Ovaj zaključak temelji se na nekoliko analiza i nalaza, uključujući i poređenje s deset drugih baza podataka u kojima nije pronađen nijedan novi slučaj koji nije već obuhvaćen bazom KKP; na statističkoj analizi kojom je utvrđeno da baza KKP sadrži više podataka o svakom razdoblju i svakoj opštini nego bilo koja druga evidencija; i pratećoj analizi profesora Michaela Spagata, koja pokazuje da se baza KKP poklapa sa dve nezavisne procene o ukupnim ljudskim gubicima.

Verujemo da konačni rezultati provere 'potencijalnih žrtava' sadrže i jednu širu lekciju. Čak i radom velikog broja istraživača i analitičara u rasponu od više od jedne decenije, verovatno je nemoguće stvoriti tačan i precizan popis koji bi uključivao sve, i istovremeno samo istinske žrtve rata. Celokupno društveno znanje o prošlosti – jednostavno ne obuhvata svaki pojedinačni događaj koji je proizveo patnju ili smrt žrtava. Međutim, zaista je moguće stići vrlo blizu njihovom tačnom popisu.

Sitne nepreciznosti u izveštavanju ne ometaju našu analizu širih obrazaca u ovom sukobu. BPKKP je tako ne samo bogat temelj za stvaranje istorijskog pamćenja i drugih instrumenata tranzicione pravde, poput statističkih analiza oružanih sukoba, već – a to je zapravo i najvažnije – i trajna evidencija imena žrtava, ali i njihovih života koji su nestali u sukobu.

Preporuke

Imamo samo par tehničkih preporuka FHP-u i FHP-u Kosovo:

---

¹ Patrick Ball je naučnik koji je proveo više od dvadeset godina sprovodeći kvantitativne analize o kršenju ljudskih prava u oružanim sukobima za komisije za istinu, nevladine organizacije i međunarodne krivične tribunale. Ball je u svojstvu ekseptra svedočio u predmetima pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju

² Jule Krüger i Patrick Ball, „Evaluacija baze podataka Kosovske knjige pamćenja“, 10. decembar 2014.

- Preporučujemo timu KKP da nepoznat datum nestanka ili smrti žrtve ne obeležava kao prvi dan prvog meseca u godini, čime bi se napravila razlika između nepoznatih datuma i stvarnih događaja koji su se odigrali prvog dana u mesecu ili prvog meseca u godini (pogledati sekcije 4.7. i 4.10). Nepoznati datumi i meseci u bazi se trenutno označavaju samo brojem 1, i bilo bi dobro bi da im se dodeli neka druga oznaka, npr. „-1“ ili „NN“.
- Informacije o imenu (ukoliko bude takvih slučajeva) trebalo bi dodatno standardizovati, kao što je navedeno u 4.3. poglavlju izveštaja;
- Postojeće polje „etnička pripadnost“ trebalo bi podeliti na etničku pripadnost i državljanstvo, kao što je navedeno u poglavlju 4.6;
- Preporučujemo timu KKP da razmotri klasifikaciju slučajeva „nije ratna žrtva“, ukoliko se provera zasniva samo na jednom izvoru, a žrtva nije pronađena živa. Možda te osobe treba da zadrže status „potencijalne žrtve“ dok se ne prikupi više informacija za potvrdu ili isključivanje veze sa ratom na Kosovu.
- Tim KKP treba da ispravi pogrešno unete datume nastanka pojedinih dokumenta, i da u polja koja su greškom ostala prazna unese podatke o izvornom jeziku dokumenta (5.2 poglavlje, izveštaj).

Sve su to relativno male preporuke za poboljšanje i standardizaciju baze, i one će samo doprineti poboljšanju ove već odlične baze podataka.

Čestitamo FHP-u i FHP-u Kosovo na ovom izuzetnom i izvanrednom projektu. Veoma malom broju sukoba data je dugoročna i profesionalna pažnja koju su FHP i FHP Kosovo posvetili ljudskim gubicima na Kosovu u periodu od 1998. do 2000. godine. Čitav svet ima koristi od ovog znanja. Pre svega, želimo da potvrdimo i priznamo patnju žrtava, koje će zahvaljujući ovom projektu zauvek ostati zapamćene“.

Zaključak - profesor Michael Spagat³:

„Opšta slika i hronologija baze KKP neće se bitno promeniti, čak i ako više dokaza postane dostupno u budućnosti, a veći broj potencijalnih smrti pređe u kategoriju stvarnih smrti. Ukratko, baza KKP prolazi sve testove kojima sam je podvrgao. Ipak, ovaj moj izveštaj postavljen je u okviru jedne šire slike o kvalitetu i konzistentnosti, što je u velikoj meri već dokumentovano u izveštaju Krüger i Ball (2014), i evidentno iz same Metodologije baze KKP, koju su izradili FHP i FHP Kosovo (2014b). Ova tri rada zajedno pružaju obilje dokaza o visokom kvalitetu i skoro potpunoj sveobuhvatnosti baze KKP. Za projekat koji dokumentuje ratne smrti, od slučaja do slučaja, veoma je neobično da stigne do tačke u kojoj su zabeležene maltene sve pojedinačne smrti. Čini se da je baza KKP stigla do te tačke, dok istovremeno pruža vrlo širok spektar tačnih informacija o svakoj pojedinačnoj žrtvi. KKP je izuzetno postignuće koje stoji kao spomenik, i žrtvama i ljudskom duhu.“

---

³ Profesor Michael Spagat, Royal Holloway, Univerzitet grada Londona, „Trijumf sećanja: Kosovska knjiga pamćenja“, 10. decembar 2014.